Riigikogu liikme staatuse seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Seaduse eesmärk ja sissejuhatus

Eelnõu eesmärgiks on muuta Riigikogu liikmetele ametipalga maksmist sidudes parlamenditöös osalemine töötasu ja hüvitiste maksmisega.

Seoses riigi keerulise rahandusliku olukorraga on jõustunud ning jõustumas mitmed maksutõusud, mis avaldavad olulist negatiivset mõju Eesti inimeste ja ettevõtete igapäevasele toimetulekule, mistõttu kannab eelnõu ka ühiskonna suurema sidususe eesmärki. Riigikogu liikmete töötasu ja hüvitised seatakse osaliselt sõltuvusse nende osalemisega täiskogu ning komisjonide istungitel.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist. Esimene paragrahv sätestab Riigikogu liikme staatuse seaduse muudatused; teine paragrahv sätestab seaduse jõustumise.

Eelnõu paragrahviga 1 muudetakse Riigikogu liikme staatuse seadust.

Punktis 1 täiendatakse Riigikogu liikme staatuse seaduse §-i 29. Kehtiva sõnastuse kohaselt määrab Riigikogu liikme ametipalga Kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadus, milles on sätestatud ka ametipalga iga-aastane indekseerimine ning Riigikogu volitus muuta järgmise, mitte toimiva koosseisu ametipalka.

Statistikaameti andmetel oli 2025. aasta kolmandas kvartalis Eesti keskmine brutokuupalk näiteks Valgamaal 1549 eurot, samas kui Riigikogu liikmete ametipalk ületab seda mitmekordselt. Riigikogu liikmete töötasule lisanduvad ka kuluhüvitised, mille ülemmäära vähendati alates 1. jaanuarist 2025 ning mis moodustavad nüüd kuni 25% ametipalgast. Parlamendiliikmete palkade indekseerimine ja kuluhüvitiste kasutamine on olnud pidevalt avalikkuse tähelepanu all ning esinenud on ka kuluhüvitiste väärkasutamise juhtumeid.

Seoses riigi keerulise rahandusliku olukorraga on jõustunud ja jõustumas mitmed maksutõusud, mis avaldavad negatiivset mõju Eesti inimeste ja ettevõtete igapäevasele toimetulekule. Kuna maksutõusudega toimetulek nõuab solidaarsust ja panust kõigilt ühiskonnagruppidelt, on õiglustunde ning ühiskonna suurema sidususe tagamiseks vajalik muuta ka Riigikogu liikmete töötasu arvestamise põhimõtteid. Kehtiva seaduse kohaselt ei sõltu Riigikogu liikme ametipalk tema tegelikust osalemisest täiskogu ja komisjonide töös. Seega on võimalik olukord, kus Riigikogu liige ei osale parlamendi töös, kuid saab sellest hoolimata täies ulatuses ametipalka.

Eelnõuga tehakse ettepanek siduda Riigikogu liikme ametipalga üks osa tema tegeliku osalemisega täiskogu ja komisjonide töös. Kavandatava muudatuse kohaselt moodustab 50% ametipalgast fikseeritud baaspalga, mida makstakse sõltumata osalemise määrast. Ülejäänud 50% ametipalgast sõltub Riigikogu liikme osalemisest täiskogu istungitel ja komisjonide koosolekutel, mille liige ta on. Vähemalt 85% osalemise korral makstakse Riigikogu liikmele kogu ametipalk, vähemalt 70%, kuid alla 85% osalemise korral 85% ametipalgast ning

vähemalt 50%, kuid alla 70% osalemise korral 70% ametipalgast. Alla 50% osalemise korral makstakse üksnes fikseeritud 50% baaspalka.

Selline lahendus tagab Riigikogu liikmele kindla baassissetuleku, kuid seob ülejäänud töötasu otseselt tema tööpanusega. Muudatuse eesmärk on suurendada Riigikogu liikmete vastutust oma tööülesannete täitmisel, motiveerida aktiivsemalt osalema parlamendi töös ning tagada ametipalga õiglasem seos tegeliku tööpanusega.

Samuti on muudatuse eesmärk leevendada kuluhüvitistega seotud küsimusi, sidudes kuluhüvitiste arvestamise tegelikult väljamakstava ametipalgaga, mitte ametipalga täismääraga.

Tegemist ei ole Euroopa õigusruumis pretsedendi loomisega. Sarnaseid võimalusi parlamendiliikmete töötasu või hüvitiste vähendamiseks puudumise tõttu on mitmete Euroopa Liidu liikmesriikide seadusandluses. 11 Euroopa Liidu liikmesriigi parlamendil on võimalus vähendada parlamendiliikme töötasu täiskogu ja/või komisjoni istungitelt puudumise tõttu ning viie riigi parlamendil on võimalus vähendada erinevaid hüvitisi mõjuva põhjuseta istungilt puudumise korral. Täiendavalt võib Austrias üle 30 päeva põhjuseta puudunud parlamendiliige kaotada oma koha.

Parlamendiliikmete töötasu vähendamise alused ja määrad on riigiti erinevad, kuid läbivaks põhimõtteks on parlamenditöös osalemise tähtsustamine. Samas leidub riike, näiteks Soome, kus seadusandlik raamistik võimaldab parlamendiliikme tasu vähendada, kuid teadaolevalt ei ole seda võimalust praktikas kasutatud.

Riigikogu liikme osalemise arvestuse aluseks on täiskogu ja komisjonide hääletuste protokollid. Põhjendatud puudumisi osalemise arvestuses ei arvestata ning nende tingimused ja kord kehtestatakse Riigikogu juhatuse poolt. Seetõttu on vajalik kehtestada vastav kord, mis reguleeriks puudumistest teatamise tähtaegu, põhjendamise aluseid ja nende tõendamist.

Punktis 2 täiendatakse paragrahvi 30, kus kehtiva sõnastuse kohaselt hüvitatakse Riigikogu liikmele kuludokumentide alusel tööga seotud kulutused kuni 30% ametipalgast. Eelnõu sõnastuse kohaselt seotakse kuluhüvitiste maksmine reaalselt välja makstud palgaga ehk parlamenditöös vähem osalenud Riigikogu liikmel pole õigust ka täies mahus kuluhüvitisele.

3. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

4. Seaduse mõjud

Seadusmuudatus aitab kaasa õiglustunde suurenemisele ning ühiskonna suurema sidususe tagamisele riigi keerulises rahanduslikus olukorras, kus solidaarset panust oodatakse kõigil elanikkonna gruppidelt. Riigikogu liikmete töötasu ja kuluhüvitiste sidumine täiskogu ja komisjonide istungitel osalemisega mõjub positiivselt ka poliitilisele kultuurile.

Seadusmuudatusega ei kasva oluliselt Riigikogu kantselei töökoormus, kuna parlamendi töös osalemise üle peetakse arvestust juba praegu, teatavaid ressursse nõuab töötasude arvestamise süsteemi ümber seadistamine. Kuluhüvitiste arvestamise süsteem sisuliselt ei muutu, jälgida tuleb vaid parlamendiliikmetele reaalselt makstavat palka.

5. Seaduse rakendamisega seotud eeldatavad kulud

Täiendavaid kulusid riigieelarvele seaduse rakendamine kaasa ei too.

6. Seaduse kooskõla Euroopa Liidu õigusega

Käesolev eelnõu ei ole vastuolus Euroopa Liidu õigusega.

7. Rakendusaktid

Seaduseelnõu ei vaja täiendavaid rakendusakte.

8. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 2027. aastal XVI Riigikogu koosseisu algusega.

Algatab Eesti Keskerakonna fraktsioon 16. november 2026

Lauri Laats

Eesti Keskerakonna fraktsiooni esimees